Lakiosasto
Jaana Rissanen
Tietohallinto-osasto
Erkki Tenkula

6.2.2019

Eläketurvakeskuksen kommentit hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (taloudelliset ja muut vaikutukset)

Eläketurvakeskus oli 30.1.2019 hallintovaliokunnassa kuultavana hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

Eläketurvakeskus kiinnitti kuulemisessa huomiota erityisesti lakiehdotuksen 4 luvun 14 §:ään ja sen vaikutuksiin Eläketurvakeskuksen ja työeläkealan toiminnassa sekä tietojenvaihtoon eri viranomaisten kanssa.

Valiokunta pyysi Eläketurvakeskusta toimittamaan kommentit esityksen taloudellisista ja muista vaikutuksista.

Eläketurvakeskus katsoo, että lakiehdotuksen 14 §:n edellytysten toteuttaminen aiheuttaisi huomattavia muutoksia Eläketurvakeskuksen ja muiden lain piiriin kuuluvien tahojen toimintaan. Nykyisin salassa pidettävien henkilötietojen siirto ennalta määriteltyjen yhteistyötahojen kanssa hoidetaan salatulla sähköpostiyhteydellä. Lakiehdotuksen perustelujen mukaan tietojensiirto on järjestettävä siten, että vastaanottaja varmistetaan tai tunnistetaan riittävän tietoturvallisella tavalla ennen kuin vastaanottaja pääsee käsittelemään siirrettyjä salassa pidettäviä tietoja. Eläketurvakeskus on tulkinnut vaatimuksen siten, että vastaanottaja on varmistettava erikseen jokaisen viestinlähetyksen yhteydessä. Työeläketoimijat käyttävät paljon yhteispostilaatikoita, joihin lähetetään tiettyyn asia-alueeseen liittyvät viestit. Käytännössä vaatimus viestin vastaanottajan varmistamisesta estäisi yhteispostilaatikoiden käytön ja siten vaatisi muutoksia nykyisin käytössä oleviin toimintatapoihin.

Lakiehdotuksen mukaiseen menettelyyn siirtymisen kustannukset Eläketurvakeskukselle

Lain vaatimukset täyttyvät, jos sähköposti korvataan erillisillä käsittelyjärjestelmillä luottamuksellisen tiedon käsittelyssä tai yhteispostilaatikot korvataan tietoturvavaatimukset täyttävällä henkilötason sähköpostilla.

Tietoturvan kannalta paras vaihtoehto olisi korvata sähköposti erillisillä käsittelyjärjestelmillä. Nykyisin sähköpostia käytetään tietojenvaihdossa silloin, kun ei ole katsottu taloudellisesti järkeväksi rakentaa käsittelyjärjestelmää. Käsittelyjärjestelmiin perustuva ratkaisu maksaisi Eläketurvakeskukselle **useita miljoonia euroja** ja veisi aikaa useita vuosia. **Muille osapuolille tulisi vastaavat kustannukset** järjestelmälaajennuksista ja integraatioista. Haasteena olisi myös yhteisten aikataulujen luominen, erityisesti ulkomaisten osapuolien kanssa.

Toinen vaihtoehto olisi lain vaatimukset täyttävä, henkilötasolla tapahtuva sähköpostiviestintä, jossa jokaisen viestin lähetyksen yhteydessä vastaanottaja saisi matkapuhelimeensa

Lakiosasto
Jaana Rissanen
Tietohallinto-osasto
Erkki Tenkula

6.2.2019

PIN-koodin, jonka avulla viestin saa luettua. Tämän vaihtoehdon **kertakustannukset olisivat noin 750 000€ ja vuosikustannukset noin 150 000€**:

- Yhteispostilaatikot korvataan henkilökohtaisilla postilaatikoilla noin 750 000€.
- Lain vaatimukset täyttävän sähköpostijärjestelmän kustannukset noin 20 000 €/vuosi.
- Eläketurvakeskuksella on vuositasolla noin 67 000 sähköpostiyhteyttä viranomaisten kanssa. Näistä noin 15 000 yhteydenottoa tapahtuu yhteissähköpostilaatikon välityksellä.
- Puhelinnumeroiden etsintä, kirjaus ja ajantasaisuuden varmistus, kustannus noin 60 000 €/vuosi
- Viestien käsittelyyn tuleva lisäaika ja sen kustannus noin 70 000 €/vuosi.

Vastaavia kustannuksia tulisi myös muille tietojen siirron osapuolille.

Lakiehdotuksen mukaiseen menettelyyn siirtymisen muut vaikutukset

Käytännössä lakiehdotuksen mukaisen vaatimuksen toteuttaminen tarkoittaisi ainakin oheisia asioita ja koskisi Eläketurvakeskuksen käsityksen mukaan myös muita viranomaisia, mukaan lukien lakisääteistä vakuutustoimintaa hoitavat tahot:

- Lähettäjä ei välttämättä tiedä kenelle sähköposti tulee lähettää, koska vastaanottaja määrittelee kuka mitäkin asiaa saa käsitellä vastaanottajan organisaatiossa.
- PIN-koodin käyttö edellyttäisi tekstiviestin käyttämistä. Lähettäjällä ei ole tietoa, voiko vastaanottajan numero vastaanottaa tekstiviestiä. Toimihenkilöillä ei välttämättä ole käytössä työnantajan tarjoamaa matkapuhelinta, vaan puhelinjärjestelmä. Epäselvää on, että onko teknisesti mahdollista lähettää tunnistamiseen liittyvä PIN-koodi tällaiseen puhelinjärjestelmään.
- Viestin lähettäjällä tulisi olla tiedossa myös vastaanottajan puhelinnumerot. Lisäksi käyttäjien puhelinnumerot täytyisi tallentaa esim. Outlookin yhteystietoihin.
- PIN-koodin käyttö ei takaa, että lähettäjä varmuudella tunnistaa oikean vastaanottajan. Jos toimihenkilö on lähettämässä esim. Kelaan sähköpostia Matti Virtaselle, ja Outlookin syöttö-ominaisuus poimiikin vastaanottajaksi Matti Virtasen Varmasta, niin silloin PIN-koodin pyyntö lähtee Varman Matti Virtaselle. Jos puhelinnumero siis tallennetaan Outlookiin valmiiksi, niin tällöin ei voida puhua tuplavarmennuksesta muutoin kuin teknisesti. Tietosuojavirheen tapahtumista ei siis voida estää PIN-koodeilla.
- Eläketurvakeskuksen ja muiden viranomaisten ulkomaanpalveluissa ei voisi käyttää kyseisiä vahvoja tunnistautumisia, koska tiedonhallintalaki ei velvoita ulkomaisia laitoksia ja viranomaisia.

Lakiosasto
Jaana Rissanen
Tietohallinto-osasto
Erkki Tenkula

6.2.2019

- Jos palvelutoiminnassa on käytössä yhteiset työjonot tapauksille (on käytössä mm. Eläketurvakeskuksen palvelutoiminnassa), muutos tarkoittaisi, että käsittelyajat hidastuvat todella paljon. Tämä johtuu siitä, että joutuisimme palaamaan yhteiskäsittelystä (yhteiset työjonot, sähköpostilaatikot, rinkinumerot, tietojärjestelmät jne.) takaisin henkilökohtaisiin tapauksiin. Käytännössä PIN:ien ja henkilökohtaisten sähköpostien käyttö tunnistamisessa tarkoittavaisivat tätä. Käsittelyn hidastumisesta johtuvat **henkilötyövuosilisäykset olisivat merkittäviä (10 – 20 htv)**.
- Yhteissähköpostilaatikoiden korvaaminen henkilökohtaisilla sähköposteilla heikentäisi kansalaisten palveluja, koska sähköpostien henkilökohtaisuus hidastaisi posteihin vastaamista (töistä poissaolot, piikit työmäärissä).
- Siirtyminen henkilökohtaisten postilaatikoiden käyttöön vaatisi neuvotteluja osapuolten kesken. Tarvittaisiin myös seurantaa henkilövaihdosten vuoksi sekä töiden koordinointia kunkin organisaation sisällä.
- Muutos estäisi asiantuntijoiden välisen sähköpostiviestinnän, mikä on taannut nopean ja tehokkaan asian hoitamisen. Tällöin muiden kuin käsittelyjärjestelmän kautta tapahtuvan tiedonvaihdon vaihtoehdoksi jäisi puhelin tai kirje, joiden tietoturva on heikompi kuin suojatun sähköpostin.

Eläketurvakeskus toteaa lopuksi, että jos viranomaisten välisessä sähköpostiliikenteessä riittää, että lähettäjä ja vastaanottaja **kirjautuvat organisaation tietojärjestelmiin tietoturvallisesti,** niin tässä muistiossa kuvattuja ongelmia ei olisi. Jos näin on tarkoitettu, niin tämä mahdollisuus olisi kirjattava selkeästi lakiesityksen perusteluihin. Esim. Eläketurvakeskuksessa käyttäjä kirjautuu toimitilassa työskennellessään tietojärjestelmiin käyttäjätunnuksella ja salasanalla ja toimitilan ulkopuolella vahvalla tunnistuksella (salasanan lisäksi myös PIN-koodi matkapuhelimeen).